

А. Р. Хәбибуллин

**2025 ЕЛГА ТУКАЙ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
ТЕРРИТОРИЯСЕНДӘ ЭКОЛОГИК КУРКЫНЫЧСЫЗЛЫКНЫ
ТӘЭМИН ИТҮ БУЕНЧА КОМПЛЕКСЛЫ ПРОГРАММА**

Яр Чаллы шәһәре
2025 ел

ПРОГРАММА ПАСПОРТЫ

Программаның исеме	Тукай муниципаль районы территориясендә экологик куркынычсызлыкны тәмин итү буенча комплекслы программа					
Программаны төп эшләүчеләр	Тукай муниципаль районы Башкарма комитеты					
Программаны башкаручылар	- Тукай муниципаль районы Башкарма комитеты; - авыл жирлекләре башкарма комитетлары; - авыл жирлекләре башлыклары; - коммуналь комплекс оешмалары					
Программаның максатлары һәм бурычлары	Программаның төп максатлары: - районның тотрыклы социаль-икътисадый үсешен су ресурслары белән гарантияле тәмин итү; - халыкның экологик уңайлы яшәү шартларын тәмин итүче су объектларын саклау һәм торгызу; - халыкны һәм икътисад объектларын су басудан һәм суларның башка тискәре йогынтысыннан саклауны тәмин итү; - халыкның экологик уңайлы яшәү шартларын тәмин итүче су объектларын торгызу; - әйләнә тирәлеккә тискәре йргынтыны киметү, шулай ук аны саклау һәм яхшырту; - Тукай муниципаль районында яшәүчеләр өчен уңайлы тормыш кинлеген булдыру. Бу максатларга ирешү өчен түбәндәге төп бурычларны хәл итәргә кирәк: - су объектларын торгызу һәм экологик тернәкләндерү; - су ресурсларының локаль дефицитларын бетерү; - су объектларына тискәре антропоген йогынтыны киметү					
Программаны тормышка ашыру вакыты	2025					
Финанслау күләме	Программаны финанслау күләме 12 889,81 мең сум тәшкит итә					
Финанслау чыганаclarы	Федераль бюджет, ТР бюджеты, район бюджеты, авыл жирлекләре, инвесторлар бюджетлары средcтволары (мең сум)					
	Финан- слау чыга- нак- лары	РФ бюд- жеты	ТР бюд- жеты	Район бюджеты/ авыл жирлекләре бюджетлары средство- лары	Пред- приятие сред- ство- лары	Инвес- тиция- лар
	2025	-	-	12 889,81		
Эшләрнең бәясе, барлыгы 12 889,81 мең сум.						

Программаны тормышка ашыруның көтелгән соңгы нәтижеләре	Программаны тормышка ашыру нәтижәсендә экологик зыянны булдырмый калу 12 889,81 мең сум күләмендә фаразлана. Программа чараларын тулы күләмдә гамәлгә ашыру тиешле дәрәжәдә түбәндәгеләрне тәмин итәргә мөмкинлек бирәчәк: - әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынтыны киметү һәм экологик һәлакәтләрне булдырмау; - район халкы өчен уңайлы тормыш кинлеген булдыру; - халыкның тормыш сыйфатын һәм сәламәтлеген яхшырту өчен кирәкле шарт буларак, әйләнә-тирә мохитнең уңай торышын тәмин итү; - муниципаль берәмлек халкында экологик культура һәм әйләнә-тирә мохиткә сак караш формалаштыру; экологик зыянны булдырмау һәм халыкның экологик куркынычсызлыгын арттыру.
---	---

1. ПРОГРАММАНЫҢ ТӨП МАКСАТЛАРЫ ҺӘМ БУРЫЧЛАРЫ

Максатлар:

- әйләнә тирәлеккә тискәре йогынтыны киметү, шулай ук аны саклау һәм яхшырту;
- Тукай муниципаль районы халкының тормыш сыйфатын һәм сәламәтлеген яхшырту өчен кирәкле шарт буларак, әйләнә-тирә мохитнең уңай торышын тәмин итү.

Бурычлар:

- әйләнә-тирә мохитне саклау һәм табигатьтән рациональ файдалану өлкәсендә, тормыш эшчәнлеген өчен уңай шартлар тудыруга юнәлтелгән сәяси, икътисадый, технологик, хокукий, социаль, медицина, санитария-гигиена, эпидемиягә каршы чараларны исәпкә алып, дәүләт сәясәтен тормышка ашыру;
- жир, су, урман, минераль һәм башка ресурслардан файдалануның экологик нигезләнгән методларын кертәп, тотрыклы үсешкә юнәлтелгән табигатьтән комплекслы файдалануны гамәлгә кертү;
- хужалык эшчәнлегеннән тискәре экологик нәтижеләрне булдырмау, булчак экологик нәтижеләрне исәпкә алу;
- әйләнә-тирә мохитне саклау һәм табигатьтән файдалану өлкәсендә идарә итү системасының функциональ нәтижеләлеген тәмин итү;
- әйләнә-тирә мохитне саклау һәм табигатьтән рациональ файдалану өлкәсендә карарлар әзерләүдә, фикер алышуда, кабул итүдә һәм тормышка ашыруда катнашуны тәмин итү.

2. Тукай муниципаль районында экологик куркынычсызлыкны, жир асты байлыктарыннан рациональ файдалануны һәм санитар-эпидемиологик иминлекне тәмин итү буенча эшчәнлекне анализлау

Рөхсәтсез чүплекне рекультивацияләү проекты Территорияне биологик объектлар өчен куркынычсыз булган нормаль хәлгә кайтару чараларын күздә тотта.

Рекультивация юнәлешләре:

- биогазны зарарсызландыру;
- агынты суларны чистарту;
- каты калдыкларны дезактивацияләү.

Рекультивация ике этаптан тора:

Жир кишәрлеге милекчесе каты коммуналь калдыктарны рөхсәтсез урнаштыру урыннарын бетерүне мөстәкыйль тәмин итәргә яки каты коммуналь калдыктарны рөхсәтсез урнаштыру өчен ачыкланган урынны бетерү буенча хезмәтләр күрсәтүгә региональ оператор белән килешү төзәргә тиеш.

4. Программаны финанс белән тәмин итү.

2025 елга программаны тормышка ашыру өчен ихтияж 12 889,81 мең сум тәшкил итә.

5. Көтелгән соңгы нәтижәләр.

- әйләнә-тирәлеккә тискәре йогынтыны киметү һәм экологик һәлакәтләрне булдырмый калу;
- халыкның тормыш сыйфатын һәм сәламәтлеген яхшырту өчен кирәкле шарт буларак, әйләнә-тирә мохитнең уңай торышын тәмин итү.
- экологик зыянны булдырмау һәм халыкның экологик куркынычсызлыгын арттыру;
- муниципаль берәмлек халқында экологик культура һәм әйләнә-тирәлеккә сак караш формалаштыру;
- район халкы өчен уңайлы тормыш кичлеген булдыру.

**2025 елда Тукай муниципаль районы
бюджеты акчалары хисабына финанслауга каралган
табигатьне саклау чаралары исемлегенә**

№	Чара коды	Табигатьне саклау чарасы исеме	Чараның тасвирламасы, сгәрлөгә	Гамәлгә ашыру срогы	Агымдагы бәяләрдәгә бәясе	2025 ел лимиты финанслау чыганаclarы килешкәнчә		
						2022 елның 2 августындагы 1370 номерлы карар. Эйләнә-тирә мохиткә тискәрә йогынтыдан керемнәр, штрафлар, дәгъвалар күләмнән	Файдалы казымалар чыгаруға салым күләмнән	Барлығы
1.	4.02	"Тукай муниципаль районы. Кече Шилнә авыл жирлегенә" Кече Шилнә торак пункты янында санкцияләнгән чүплек" "Эйләнә-тирә мохиткә тулланган зыян объектын рекультивацияләу объектын буенча проектка төзәтмәләр кертү	16:39:102402:4424 кадастр номерлы жир кишәрлегендә "Тукай муниципаль районы. Кече Шилнә авыл жирлегенә" Кече Шилнә торак пункты янында санкцияләнгән чүплек" "Эйләнә-тирә мохиткә тулланган зыян объектын рекультивацияләу объектын буенча проектка төзәтмәләр кертү. (ГРОНВОС ка кертелгән)	2025	1 844,00	1 844,00	0,00	1 844,00
2.	10.2	Тукай муниципаль районы. Теләнчә-Тамак авыл жирлегенә Теләнчә-Тамак авылында кыргый карьерда калдыкларны, шул исәптән каты коммуналь калдыкларны урнаштыру объектларын рекультивацияләу (проект 2024 елда эшләнгән)	Теләнчә-Тамак авылында 16:39:201001:29 кадастр номерлы. 3200 кв. м мәйданлы жир кишәрлегендә кыргый карьерны рекультивацияләу	2025	497,52258	0,00	497,52258	497,52258
3	10.2	Тукай муниципаль районы. Күзкәй авыл жирлегенә Яңа Байлар авылында кыргый карьер калдыкларын, шул исәптән каты коммуналь калдыкларны урнаштыру объектларын рекультивацияләу. (проект 2024 елда эшләнгән)	Яңа Байлар авылында 5500 кв. м мәйданлы кыргый карьерны рекультивацияләу. координаталары 55.773155 52.772502	2025	338,84116	0,00	338,84116	338,84116
4	10.2	Тукай муниципаль районы. Мусабай-Завод авыл жирлегенә территориясендә иске кыргый карьер калдыкларын, шул исәптән каты коммуналь калдыкларны урнаштыру объектларын рекультивацияләу (проект 2024 елда эшләнгән)	Мусабай-Завод авыл жирлегенә территориясендә 16:39:081101:7 кадастр номерлы 10 000 кв. м мәйданлы иске кыргый карьерны рекультивацияләу. координаталары 55 455238 52.474885	2025	411,11084	0,00	411,11084	411,11084
5	10.2	Тукай муниципаль районы Түбән Суыксу авыл жирлегенә территориясендә калдыкларны рөхсәтсез ташлау урыннарын бетерү (Казан районара прокуратурасының 05.02.2025 ел Исорг-20000205-21-25/-20000205 номерлы күрсәтмәс)	Координаталары 452987.895 2315163.349, 452985.222 2315165.582, 452980.198 2315165.545, 452965.407 2315170.395, 452963.520 2315177.631, 452947.825 2315174.349, 452919.935 2315170.395, 452903.055 2615160.330, 452903.705 2315149.478, 452988.263 2315158.294, 452987.895 2315163.349 булган жир кишәрлегендә калдыкларны рөхсәтсез урнаштыру урыннарын бетерү	2025	1 219,52542	0,00	1 219,52542	1 219,52542
Барлығы 2025 ел					4 311,00	1 844,00	2 467,00	4 311,00
2024 елның файдаланылмаган калдыклары хисабына табигатьне саклау чараларын гамәлгә ашыру								
6	1.03.	"Тукай муниципаль районы. Кече Шилнә авыл жирлегенә" Кече Шилнә торак пункты янында санкцияләнгән чүплек" "Эйләнә-тирә мохиткә тулланган зыян объектын рекультивацияләу объектын буенча проектка төзәтмәләр кертү	16:39:102402:4424 кадастр номерлы жир кишәрлегендә "Тукай муниципаль районы. Кече Шилнә авыл жирлегенә" Кече Шилнә торак пункты янында санкцияләнгән чүплек" "Эйләнә-тирә мохиткә тулланган зыян объектын рекультивацияләу объектын буенча проектка төзәтмәләр кертү. (ГРОНВОС ка кертелгән)	2024	2 229,66	2 229,66	0,00	2 229,66
Барлығы 2024 ел					2 229,66	2 229,66	0,00	2 229,66
2023 елның файдаланылмаган калдыклары хисабына табигатьне саклау чараларын гамәлгә ашыру								
7	1.03.	"Тукай муниципаль районы. Кече Шилнә авыл жирлегенә" Кече Шилнә торак пункты янында санкцияләнгән чүплек" "Эйләнә-тирә мохиткә тулланган зыян объектын рекультивацияләу объектын буенча проектка төзәтмәләр кертү	16:39:102402:4424 кадастр номерлы жир кишәрлегендә "Тукай муниципаль районы. Кече Шилнә авыл жирлегенә" Кече Шилнә торак пункты янында санкцияләнгән чүплек" "Эйләнә-тирә мохиткә тулланган зыян объектын рекультивацияләу объектын буенча проектка төзәтмәләр кертү. (ГРОНВОС ка кертелгән)	2023	6 349,15	6 349,15	0,00	6 349,15
Барлығы 2023					6 349,15	6 349,15	0,00	6 349,15
Барлығы					x	x	10 422,81	12 889,81